

REGELE CAROL I^{iu} INTEMEIETORUL

La 27 Septembrie 1914, în castelul Peleş, Intemeietorul dinastiei României și al Regatului român, după o binecuvântată domnie de 48 ani, 4 luni și 17 zile, cea mai lungă și mai glorioasă în analele României, în al 76-lea an al vieții sale de strălucitoare pildă și de activitate binefăcătoare pentru țară și popor, a trecut din viața cea vremelnică la viața celor nemuritori în istorie.

Năprasnic, în vremi de mare cumpănă, moartea ne-a răpit pe Părintele Patriei, care a îndeplinit aspirațiunile naționale ale generațiunilor precedente, în a cărui domnie România s'a înălțat la puterea și însemnătatea Statului celui dintâiu în Sud-estul Europei, în a cărui înțelepciune și autoritate țara și neamul pusese toată credința și nădejdea pentru marele ceas istoric ce evenimentele neașteptate l-au adus să hotărască soarta Statului român și a neamului românesc în viitor.

„Cu multă jale și plângere a tuturor lăcuiitorilor țerii, că cunoștea toți că s'au scăpat de mult bine și apărare“, — cum zicea cronicarul Moldovei la moartea lui Ștefan cel Mare, pe care, până la Carol Intemeietorul, „nimene din domni nu l-au ajuns“, — primul Rege al României a fost dus la locul de vecinică odihnă ce el și-a ales la Curtea-de-Argeș, primul Scaun de domnie al Țerii-Românești, în strălucita catedrală reinălțată din ruine prin domneasca sa sollicitudine. Alegând acest sfânt locaș — cel mai de frunte monument istoric al țerii, de care sunt legate atâtea amintiri scumpe ale trecutului nostru — pentru mormântul său, lângă mormintele Basarabilor, locaș „care poate deveni mormântul dinastiei române“, cum zice în părintescul testament ce ne-a lăsat, defunctul Rege a voit, precum în viață, așa și după moarte, să dea mărturie de dragostea sa pentru monumentele naționale, adăugând o nouă legătură, consacrată prin unire cu trecutul țerii, între dinastie și națiune.

Intre faptele cele mai binecuvântate ale glorioasei sale domnii, eră și sollicitudinea pentru restaurarea monumentelor istorice și religioase, „cari sunt glasul unui trecut de care cu drept ne putem fâli“, cum le aprețuia ca mărturii ale istoriei și artei naționale.

„Reedificarea monumentelor vechi“ — zicea Regele Carol — „a fost una din lucrările cari totdeauna au atras deosebita mea îngrijire“. Iar la sfințirea bisericii episcopale dela Curtea-de-Argeș, Regesul Reedicator al

ei zicea: „*Popoarele cari îngrijesc monumentele lor se ridică pe ele înșile, căci pretutindenea monumentele sunt povestirea vie a istoriei, oglinda trecutului, semnele vederate pentru generațiile viitoare*“.

Chiar în primul său an de domnie, noul Domnitor, vizitând țara, s'a interesat de aproape de starea monumentelor, asupra cărora găsim observări interesante și instructive în memoriile sale, scrise zi cu zi. Găsind biserica episcopală dela Curtea-de-Argheș, mărețul monument de arhitectură religioasă al lui Neagoe Basarab, în stare ruinată, și aprețuindu-i însemnătatea, a dispus să se ia măsuri pentru restaurarea ei. Dar nemulțumit de modul cum se executau lucrările începute din inițiativa sa, pe cari le controlă personal în repetate vizități, și văzând că restaurarea nu se putea face cu arhitecții din țară, Domnitorul indică pe renumitul arhitect Viollet le Duc spre a i se cere avizul. După recomandarea acestuia, fu însărcinat arhitectul specialist A. Lecomte du Noüy cu lucrările de restaurare a acestei biserici, cum și a altor monumente ale țării. Astfel s'a reînălțat în vechea-i splendoare măreața biserică a lui Neagoe Basarab, o podoabă a creștinătății ortodoxe, a cărei nouă sfințire s'a săvârșit la 12 Octombrie 1886 și pe care Reedificatorul ei, alegând-o pentru vecinica sa odihnă, a făcut-o panteon al dinastiei române.

În viul său interes pentru monumentele istorice ale țării, Regele Carol a dispus și urmărit de aproape și restaurarea altor biserici de această categorie. Tot la începutul domniei, a dispus să se facă restaurațiuni la mănăstirea Neamțu, care devenise prada unui incendiu. Spre a se duce la bun sfârșit această lucrare, care se făcea în mod neîndestulător, Domnitorul, în scrisoarea adresată dela Iași, la 10 Aprilie 1869, ministrului Cultelor și Instrucțiunii, ordonă „*a se rândui o comisiune ad hoc*“ sub președința sa. „*Voind a urmă de aproape lucrările de restaurațiune*“ — zicea în această scrisoare — „*și a le da o personală impulsione, Eu Imi rezerv președința acestei comisiuni*“.

Prin asemenea îndemn și pildă, grija pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice a urmat a se impune luării aminte a organelor competente. În acest scop s'a instituit în 1874 Comisiunea monumentelor publice, organizată mai întâiu prin un regulament, după care a urmat în 1892 legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor publice (modificată în 1913 prin legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice).

Parte prin îngrijirea acestei comisiuni, parte prin serviciul de restaurări de sub direcția arhitectului Lecomte (independent de Comisiune), mai multe monumente religioase, cari sunt fala vechii arhitecturi românești, s'au reînălțat ori reînnoit în strălucirea lor de odinioară (5 sub direcția arhitectului Lecomte, 15 prin îngrijirea Comisiunii monumentelor sau a serviciului tehnic al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii, din cari unele încă

în curs de executare, pe lângă alte lucrări mai mărunte), ca pioase mărturii ale unui trecut vrednic de venerație și ale unei binecuvântate domnii de reînălțare națională.

Astfel inițiativa Regelui Carol, în solitudinea sa pentru monumentele străbune ale țerii, a făcut ca aceste podoabe ale trecutului nostru să fie mântuite de pierzare sau reedificate în vechea lor splendoare și redată memoriei lor sfinte.

Dar nu numai prin înalta sa inițiativă și pildă, ci și prin sprijinul său real, defunctul Rege a ținut să dea impulsione în această privință și să asigure bunul mers al lucrărilor în executare.

Când, la începutul domniei, dispunea să se facă restaurările necesare, Domnitorul, în scrisoarea mai sus citată către ministrul Cultelor și Instrucțiunii, ordonând a se pune la dispoziție sumele prevăzute pentru acest scop, zicea: „*La neajuns, voi avea ca o sufletească mângâiere a conțribuți și Eu*“. De asemenea când, în urma crizei economice din 1900—1901, guvernul a fost nevoit să echilibreze budgetul prin reduceri și suprimări însemnate, cari atingeau și restaurarea monumentelor, Regele dispuse „*ca toate reducerile ce se vor aplica acelor care slujesc Statului să fie aplicate și listei civile*“, iar suma rezultată din această reducere (20 % din lista civilă), până în anul bugetar 1906/7, o destină pentru continuarea lucrărilor de restaurare a căror alocațiune bugetară fusese suprimată.

Solitudinea ce Regele Carol avea pentru monumentele străbune este numai una din nenumăratele mărturii ale preocupărilor sale continue pentru viața intelectuală și morală a poporului său, pentru propășirea și înălțarea țerii, cărorora, ca un adevărat Părinte al Patriei, le-a închinat tot interesul și toată dragostea sa, dela începutul domniei sale și până în ceasul cel din urmă al vieții sale consacrate binelui și datoriei.

Impărtășind jalea și plângerea țerii și a neamului întreg, Comisiunea monumentelor istorice depune pe mormântul Regelui Carol omagiile sale de adâncă recunoștință și venerațiune ce datorim Părintelui Patriei care ne-a lăsat moștenire bogatele roade ale domniei sale binecuvântate și ale unei vieți desăvârșite de Suveran, înțeleptului Domn și Rege care a prezidat la cele mai mari acte ale istoriei noastre și a ridicat — cum însuși zice în testamentul său — „*un Stat înzestrat cu o bună armată și cu toate mijloacele spre a putea menține frumoasa sa poziție și realiza odată înaltele sale aspirațiuni*“, marelui Rege Intemeietor a cărui pomenire, din generație în generație și din secol în secol, slăvită va fi cât timp se va scrie istoria română.

D. ONCIUL